

Handläggare
Maria Karlsson
Telefon: 08-50825403

Till
Socialnämnden
2023-08-29

Remiss av EU-kommissionens förslag till förordning och rådsbeslut om skydd för utsatta vuxna, KS 2023/837

Svar på remiss från kommunstyrelsen, Dnr KS 2023/837

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet till socialnämnden för besvarande.

En del av förordningens förslag handlar om att ett annat EU-land ska kunna erkänna den god man och/eller förvaltare som är förordnad i exempelvis Sverige. Sverige ska också vid behov kunna förordna en god man eller förvaltare för en person som exempelvis bor i ett annat EU-land. Förvaltningen ser positivt på detta förslag som förväntas bidra till att enskildas möjlighet till skydd ökar. Förslaget involverar bland annat enskilda med funktionsnedsättning och är ett framsteg när det gäller respekten för den rätt till oberoende som fastställs i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Förordningen och rådsbeslutet innehåller en paketslösning där det föreslås att länder ska ansluta sig till 2000 års Hagkommission, vilket skulle kunna komma att innebära att förordningen och rådsbeslutet även skulle gälla vissa länder utanför EU. I teorin skulle förordningens och rådsbeslutets förslag kunna innebära att exempelvis en kommun i Sverige kan bevilja en stödinsats i ett annat land men också då stå för kostanden när det gäller verkställigheten. Förordningens och rådsbeslutets förslag skulle innebära att det blir upp till varje kommun i Sverige att besluta om de ska ansvara för verkställigheten av ett beslut om insats som fattats i ett annat land.

Det är svårt att förutse vilka konsekvenser som förordningens och rådsbeslutets förslag skulle kunna komma att innebära för

kommuner i Sverige. Det kommer troligtvis kräva särskild kunskap och resurser i form av bland annat medarbetare inom vård- och omsorg.

Ställningstagande till att Sverige ska ansluta sig till 2000 års Hagkommission är en fråga som förvaltningen hänvisar till Sveriges Riksdag.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet till socialnämnden för besvarande. Övriga remissinsatser är stadsledningskontoret, äldrenämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd och Järva stadsdelsnämnd.

Ärendet

EU strävar efter att skapa, bevara och utveckla ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, där fri rörlighet för personer, tillgång till rättslig prövning och full respekt för de grundläggande rättigheterna säkerställs.

Antalet vuxna som på grund av nedsatt eller bristande personlig förmåga inte är i stånd att försvara sina intressen inom EU ökar ständigt. Orsaken är en åldrande befolkning och de åldersrelaterade sjukdomar som medföljer samt det ökande antalet personer med funktionsnedsättning. Berörda personer kan, beroende på den nationella lagstiftningen i den medlemsstat där de är bosatta, omfattas av en skyddsåtgärd som beslutats av en domstol eller en administrativ myndighet, eller få hjälp av en tredje part som de i förväg har utsett (genom företrädarbefogenheter) att ta tillvara deras intressen.

Växande antal vuxna som behöver hjälp med att fatta beslut leder, i kombination med människors ökade rörlighet i EU, till att vuxna ställs inför ett antal problem i gränsöverskridande situationer. Vuxna kan till exempel behöva förvalta sina tillgångar eller fastigheter i ett annat land, få akut eller planerad sjukvård utomlands eller flytta till ett annat land av olika skäl. Det finns ingen statistik över hur många vuxna som omfattas av en rättslig eller administrativ myndighets skyddsåtgärd i gränsöverskridande situationer i EU men de beräknas vara mellan 145 000 och 780 000.

I dessa gränsöverskridande situationer ställs vuxna inför komplexa och ibland motstridiga internationella privaträttsliga regler i medlemsstaterna. I dessa regler fastställs vilken domstol eller annan myndighet som är behörig att vidta skyddsåtgärder (myndigheten) och som har jurisdiktion, vilken lag som är tillämplig på den vuxnes fall och hur ett beslut som fattats eller företrädarbefogenheter som

upprättats utomlands ska erkännas eller verkställas. Det här leder till betydande rättslig osäkerhet för vuxna, deras familjer och deras företrädare när det gäller vilka regler som kommer att gälla i just deras fall och vilka förfaranden de måste följa och formaliteter som de måste fullgöra. För att säkerställa att skyddet fortsätter att omfatta dem i andra länder och att de kan åtnjuta sina rättigheter utomlands måste de ofta gå igenom långa och kostsamma förfaranden. I vissa fall erkänns ändå inte det skydd som de omfattas av och de befogenheter som getts deras företrädare, vare sig av utländska domstolar eller av icke-rättsliga aktörer såsom banker, sjukvårdspersonal eller fastighetsmäklare.

Inom ramen för Haagkonferensen för internationell privaträtt antogs konventionen av den 13 januari 2000 om internationellt skydd för vuxna (2000 års Haagkonvention), som omfattar några av dessa svårigheter. Konventionen innehåller en omfattande uppsättning regler om internationell behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av skyddsåtgärder samt bestämmelser om företrädarbefogenheter. Den innehåller också mekanismer för samarbete mellan myndigheter och centralmyndigheter i de länder som har ratificerat konventionen (fördragsslutande parter). Det råder enighet om att denna konvention är ett effektivt internationellt privaträttsligt instrument som uppfyller sina ändamål på global nivå.

Att medlemsstaterna och andra stater ratificerar 2000 års Haagkonvention är avgörande för att konventionen ska fungera effektivt. För närvarande är dock endast tolv medlemsstater parter i den konventionen.

Ett långsiktigt mål för EU är att samtliga medlemsstater ratificerar 2000 års Haagkonvention (eller ansluter sig till den). Sedan 2008 är 2000 års Haagkonvention uttryckligen godkänd av Europeiska unionens råd, Europaparlamentet och Europeiska kommissionen. Europaparlamentet har aktivt stött inte bara alla medlemsstaters ratificering av konventionen utan också ett eventuellt lagstiftningsinitiativ från EU:s sida på området skydd för vuxna för att komplettera konventionen.

På EU-nivå har mer än 20 EU-förordningar antagits för att harmonisera de internationella privaträttsliga reglerna, vilket har lett till att hindren för rättsligt samarbete mellan medlemsstaterna har blivit mycket färre med utgångspunkt i principen om ömsesidigt förtroende. Det finns dock inget instrument för rättsligt samarbete mellan medlemsstaterna när det gäller skydd för vuxna.

Förenlighet med befintliga bestämmelser inom området
Detta förslag ingår i ett paket som också innehåller ett förslag från kommissionen till ett rådsbeslut om bemyndigande för 14

medlemsstater som inte är fördragsslutande parter i konventionen att, i Europeiska unionens intresse, bli parter i 2000 års Haagkonvention.

Härigenom kommer gemensamma internationella privaträttsliga regler att fastställas i EU, som ska tillämpas av medlemsstaternas myndigheter tillsammans med länder utanför EU som är parter i konventionen. Detta kommer att främja vuxnas rättigheter utanför EU:s gränser.

När det gäller förbindelserna mellan medlemsstaterna inkorporerar detta förslag till förordning reglerna i 2000 års Haagkonvention om behörighet och tillämplig lag genom en direkt hänvisning till motsvarande bestämmelser i konventionen. På andra områden utgår förslaget till förordning från konventionen för att ytterligare förenkla dess regler och förbättra effektiviteten i samarbetet mellan medlemsstaterna. Genom förordningen införs också digitaliserade verktyg och ett europeiskt företrädarintyg, vilket innebär ytterligare förenklingar och ett bättre samarbete i EU.

Den föreslagna förordningens mervärde är en förenkling och modernisering av konventionens regler anpassade till omständigheterna i EU och ett stärkt samarbete mellan medlemsstaterna när det gäller skydd för vuxna. Syftet med konventionens regler är förvisso att de ska tillämpas globalt av länder med olika rättssystem i allmänhet och olika skydd för vuxna i synnerhet, men genom förordningen skulle det bli möjligt att fastställa mer enhetliga regler och ett närmare samarbete baserat på principen om ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna och på erfarenheterna från att harmonisera andra områden av gränsöverskridande civilrätt i EU.

Den föreslagna förordningen skulle därför gälla mellan medlemsstaterna, medan 2000 års Haagkonvention skulle vara tillämplig i förbindelserna med tredjeländer som är fördragsslutande parter i konventionen. Vuxna i EU kan ha band till både EU-länder och länder utanför EU (om de t.ex. äger fastigheter eller har personliga band där). En enhetlig internationell privaträttslig ram som är tillämplig på skydd för vuxna både i EU och i länder utanför EU som är parter i konventionen är därför avgörande för att säkerställa skydd för vuxna i internationella situationer.

Förslagen till en förordning och ett radsbeslut kompletterar varandra och läggs därför fram tillsammans

Ärendets beredning

Ärendet har beretts på socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har

behandlat ärendet den 23 augusti och funktionshinderrådet har haft möjlighet att ta del av ärendet den 24 augusti.

Förvaltningens synpunkter och förslag

En del av förordningens förslag handlar om att ett annat EU-land ska kunna erkänna den god man och/eller förvaltare som är förordnad i exempelvis Sverige. Sverige ska också vid behov kunna förordna en god man eller förvaltare för en person som exempelvis bor i ett annat EU-land. Förvaltningen ser positivt på detta förslag som förväntas bidra till att enskildas möjlighet till skydd ökar. Förslaget involverar bland annat enskilda med funktionsnedsättning och är ett framsteg när det gäller respekten för den rätt till oberoende som fastställs i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Förordningen och rådsbeslutet innehåller en paketslösning där det föreslås att länder ska ansluta sig till 2000 års Hagkommission, vilket skulle kunna komma att innebära att förordningen och rådsbeslutet även skulle gälla vissa länder utanför EU. För närvarande är dock endast tolv medlemsstater parter i konventionen. Sverige tillhör de medlemsstater som både behöver underteckna och ratificera konventionen för att bli del av den. I teorin skulle förordningens och rådsbeslutets förslag kunna innebära att exempelvis en kommun i Sverige kan bevilja en stödinsats i ett annat land men också då stå för kostanden när det gäller verkställigheten. Mottagande land skulle då endast ansvara för verkställigheten av insatsen. Förslaget utgår från att beställande kommun och verkställande kommun är överens i de olika länderna.

Förordningens och rådsbeslutets förslag skulle innebära att det blir upp till varje kommun i Sverige att besluta om de ska ansvara för verkställigheten av ett beslut om insats som fattats i ett annat land.

Uppfattningen är att förslaget har högt ställda ambitioner men att det är svårt att förutse vilka konsekvenser som förordningens och rådsbeslutets förslag skulle kunna komma att innebära i praktiken för kommuner i Sverige. Det kräver troligtvis särskilda kunskaper både vad gäller beslutsfattande och verkställighet av en insats. Uppföljningar av en insats som verkställs utomland torde generera kostnader både i tid och resurser. Även om beställande land ska stå för kostnaderna vad gäller verkställighet, kommer det troligtvis att krävas resurser i form av medarbetare inom vård- och omsorg.

Ställningstagande till att Sverige ska ansluta sig till 2000 års Hagkommission är en fråga som förvaltningen hänvisar till Sveriges Riksdag.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Veronica Wolgast Carstorp
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Lina Blombergsson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilagor

1. EU-kommissionens förslag till förordning och rådsbeslut om skydd för utsatta vuxna - Förslag till förordning
2. EU-kommissionens förslag till förordning och rådsbeslut om skydd för utsatta vuxna - Förslag till rådsbeslut

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Wolgast Carstorp, Socialdirektör	2023-08-17
Lina Blombergsson, Avdelningschef	2023-08-17